

HỘI ĐỒNG TRỌNG TÀI KHIẾM KHUYẾT (TRUNCATED TRIBUNAL) TRONG TRỌNG TÀI QUỐC TẾ: ĐÁNH GIÁ CÁCH TIẾP CẬN CỦA VIỆT NAM

TTV/HGV. Nguyễn Mạnh Dũng¹ & Phạm Dương Hoàng Phúc²

1. Đặt vấn đề

Trong thực tiễn giải quyết tranh chấp thương mại quốc tế, ngoại trừ trường hợp hội đồng trọng tài (HĐTT) gồm một trọng tài viên duy nhất, HĐTT thường bao gồm ba thành viên, mỗi bên chỉ định một người và hai người này chọn chủ tịch. Tuy nhiên, trên thực tế, không hiếm trường hợp một trong ba trọng tài viên rút lui hoặc từ chối tham gia, tạo thành HĐTT khiếm khuyết (Truncated Tribunal). Về bản chất, một HĐTT bị rút gọn là hội đồng đã mất đi một hoặc nhiều thành viên được chỉ định ban đầu, dẫn đến khả năng bị thách thức về thẩm quyền cũng như tính hợp lệ của phán quyết do HĐTT đó ban hành.³

Tình huống liên quan đến Truncated Tribunal điển hình như sau: khi có một HĐTT điển hình gồm ba trọng tài viên - mỗi bên chỉ định một người, và người chủ tịch do hai bên hoặc hai trọng tài viên đã chỉ định thỏa thuận lựa chọn. Theo đó, HĐTT này đã được thành lập đúng thủ tục, bắt đầu tiến hành tố tụng, lên lịch, tiếp nhận và nghiên cứu các đệ trình, tiến hành các phiên họp quản lý vụ hiện, tham gia phiên xử, thậm chí đã bắt đầu hoặc hoàn tất dự thảo phán quyết - thì nếu tại bất kỳ thời điểm nào đó, một trọng tài viên do một bên chỉ

¹ Trọng tài Viên/Hòa giải viên Nguyễn Mạnh Dũng là Thạc sỹ Luật (LL.M) chuyên ngành Giải quyết tranh chấp quốc tế của Trường Luật Queen Mary thuộc Đại học Tổng hợp Luân đôn (Anh) năm 2009, có trên 30 năm kinh nghiệm luật sư tranh tụng tại Tòa án các cấp về các tranh chấp kinh doanh, thương mại, hàng hải và đầu tư quốc tế. Ông đã tham gia soạn thảo và biên tập nhiều văn bản pháp luật quan trọng về các phương thức giải quyết tranh chấp thay thế cho tố tụng tòa án như Nghị định 22/2017/NĐ-CP ngày 24 tháng 02 năm 2017 của Chính phủ về Hòa giải thương mại, Luật trọng tài thương mại Việt Nam năm 2010, các văn bản hướng dẫn thi hành và Bộ luật tố tụng dân sự 2015 về việc công nhận và thi hành phán quyết trọng tài nước ngoài, Sổ tay pháp luật về trọng tài và hòa giải của Tòa án nhân dân tối cao. Ông Dũng là hòa giải viên quốc tế tại Trung tâm hòa giải liên kết giữa Trung quốc lục địa và Hồng Kong (MHJMC), Trung tâm hòa giải quốc tế Nhật bản (JIMC Kyoto). Hòa giải viên Nguyễn Mạnh Dũng đã cùng các chuyên gia hòa giải quốc tế của JAMS (Mỹ) tổ chức các khóa đào tạo về kỹ năng hòa giải cho Tòa án tối cao năm 2018 dưới sự tài trợ của Công ty tài chính quốc tế IFC thuộc Ngân hàng thế giới. Ông là thành viên Viện Trọng tài Luân Đôn (CIArb) và cũng là thành viên Việt nam đầu tiên giữ 2 nhiệm kỳ liên tiếp trong Tòa trọng tài quốc tế của Phòng thương mại quốc tế ICC ở Paris, Pháp và Ủy ban Trọng tài thương mại Hàn quốc (KCAB).

² Ông Phạm Dương Hoàng Phúc là Trợ lý Trọng tài tại ADR Vietnam Chambers LLC và là Thành viên được công nhận của Viện Trọng tài Anh (MCIArb) từ năm 2022. Ông cũng là giảng viên Khoa Luật, Trường Đại học Kinh tế - Luật, ĐHQG Thành phố Hồ Chí Minh, Việt Nam. Ngoài ra, nghiên cứu học thuật của ông Phúc tập trung vào trọng tài quốc tế, giải quyết tranh chấp giữa nhà đầu tư và nhà nước (ISDS) và giải quyết tranh chấp giữa các quốc gia (hệ thống giải quyết tranh chấp của WTO). Ông đã được Giải Nhất Giải thưởng Nghiên cứu Khoa học EURÉKA lần thứ XXIII, do Bộ trưởng Bộ Khoa học và Công nghệ Việt Nam trao tặng ở lĩnh vực hành chính-pháp lý.

³ M. Scott Donahey, The UNCITRAL Arbitration Rules and the Truncated Tribunal, 1993 American Review of International Arbitration 4(2).

định rút lui, vắng mặt vô thời hạn, hoặc từ chức (hoặc tuyên bố từ chức), thì liệu hai trọng tài viên còn lại có được phép, về mặt pháp lý, ban hành một phán quyết có giá trị hay không?

Trong bối cảnh Luật Trọng tài thương mại Việt Nam 2010 (L TTTM 2010) đang sửa đổi bổ sung và Quy tắc của Trung tâm Trọng tài Quốc tế Việt Nam (VIAC) đang lấy ý kiến cải cách. Bài viết này phân tích so sánh cách tiếp cận liên quan đến HĐTT Khiếm khuyết của LTTM 2010, Quy tắc VIAC đối chiếu với Luật Mẫu UNCITRAL, quy tắc của một số tổ chức trọng tài quốc tế (SIAC, HKIAC, UNCITRAL) và thực tiễn án lệ, trên cơ sở đó đề xuất một số kiến nghị cho pháp luật Việt Nam.

2. Hội đồng trọng tài khiếm khuyết (Truncated Tribunal) là gì?

HĐTT khiếm khuyết (Truncated Tribunal) là một tình huống phát sinh khi một HĐTT gồm nhiều thành viên (thường là ba thành viên) không còn giữ nguyên số lượng thành viên ban đầu trong quá trình tố tụng trọng tài và trước khi ra phán quyết. Điều này có thể xảy ra khi một trong các trọng tài viên qua đời, từ chức, hoặc không tham gia vào các phiên họp tố tụng hoặc thảo luận, khiến hai thành viên còn lại phải tiếp tục điều hành tố tụng.⁴

Theo mô tả của Giáo sư Maniruzzaman (từng là thành viên hội đồng – Council Member của ICC’s Institute of World Business Law), trong tình huống này, các trọng tài viên thường cảm thấy lúng túng khi đối mặt với khả năng phán quyết của mình (kết quả quá trình của HĐTT khiếm khuyết) có khả năng bị từ chối thi hành khi họ đang thực thi thẩm quyền của một HĐTT không đủ thành viên.⁵ Đây chính là ẩn dụ cho câu hỏi triết học kinh điển “tồn tại hay không tồn tại” đối với học thuyết “competence to competence” – liệu HĐTT khiếm khuyết có thể thực hiện thẩm quyền tiếp tục điều hành tố tụng và ban hành phán quyết hay không?

Theo Georges Scelle, báo cáo viên đặc biệt của Ủy ban Luật Quốc Tế của Liên Hợp Quốc, việc trọng tài viên bắt ngờ rút lui (trừ những trường hợp bất khả kháng) có thể dẫn đến sự thiếu thiện chí và có dấu hiệu trái luật.⁶ Theo đó, “*việc rút lui của một trọng tài viên trong hoàn cảnh như vậy là hành vi sai trái, thì không thể phát sinh bất kỳ quyền lợi nào từ hành vi sai trái đó*”.⁷ Điều này đồng nghĩa rằng trọng tài viên đã rút lui và bên bỏ nhiệm người đó không có quyền yêu cầu phủ nhận tính hợp lệ của phán quyết được ban hành bởi

⁴ A F M Maniruzzaman, The authority of a truncated arbitral tribunal – straight path or puzzle?, 2012 Amicus Curiae Journal of the Society for Advance Legal Studies 90, p. 22.

⁵ A F M Maniruzzaman, The authority of a truncated arbitral tribunal – straight path or puzzle?, 2012 Amicus Curiae Journal of the Society for Advance Legal Studies 90, p. 22.

⁶ Stephen M Schwebel, The Validity of an Arbitral Award Rendered by a Truncated Tribunal, 1995 Asia Pacific Law Review 4(2), p. 2

⁷ Stephen M Schwebel, The Validity of an Arbitral Award Rendered by a Truncated Tribunal, 1995 Asia Pacific Law Review 4(2), p. 2. Nguyên văn: “*It followed that, since in international law withdrawal of an arbitrator under such circumstances was wrong, no legal right could spring from that wrong*”.

HĐTT khiếm khuyết.⁸ Hơn nữa, việc rút lui không thiện chí cũng không loại trừ khả năng có chiến lược “phá hoại” hoạt động tố tụng trọng tài.

3. Quy định về HĐTT Khiếm khuyết trong Luật Mẫu UNCITRAL

HĐTT Khiếm khuyết được quy định tại Điều 14 và Điều 15 của Luật Mẫu UNCITRAL. Cụ thể, tại Điều 14.1 của Luật Mẫu UNCITRAL, nếu một trọng tài viên thực tế không thể thực hiện nhiệm vụ của mình hoặc vì lý do nào đó không thể thực hiện được, thì nhiệm vụ của trọng tài viên này sẽ chấm dứt nếu trọng tài viên đó rút khỏi HĐTT hoặc nếu các bên nhất trí với việc chấm dứt đó. Ngược lại, nếu có còn bất đồng về cơ sở của việc chấm dứt này, bất cứ bên nào cũng có thể yêu cầu Tòa án hoặc cơ quan có thẩm quyền quyết định về việc chấm dứt nhiệm vụ của trọng tài viên đó.⁹ Đồng thời, Điều 14.1 của Luật Mẫu UNCITRAL còn nhấn mạnh rằng: “*quyết định này không là đối tượng để kháng án*”.

Theo Điều 15 của Luật Mẫu UNCITRAL về chỉ định trọng tài viên thay thế, khi nhiệm vụ của một trọng tài viên chấm dứt theo Điều 14, hoặc vì những nguyên nhân khác về việc rút khỏi của trọng tài viên đó, hoặc do các bên thỏa thuận rút bỏ thẩm quyền của trọng tài viên,... trọng tài viên thay thế sẽ được chỉ định theo những nguyên tắc được áp dụng cho việc chỉ định trọng tài viên bị thay thế.

Theo Giải thích của Luật Mẫu UNCITRAL,¹⁰ khi xem xét việc cho phép một HĐTT Khiếm khuyết tiếp tục tố tụng theo Điều 14.2.b, cơ quan bổ nhiệm phải cân nhắc giai đoạn tố tụng hiện tại. Nếu phiên họp giải quyết tranh chấp đã kết thúc, thì vì lý do hiệu quả, có thể phù hợp hơn nếu có phép HĐTT Khiếm khuyết tiếp tục và đưa ra phán quyết cuối cùng, thay vì bổ nhiệm thêm một trọng tài viên thay thế. Ngoài ra, các yếu tố khác có thể được cân nhắc gồm:¹¹

- (i) Các quy định pháp luật có liên quan (tức là pháp luật hiện hành có cho phép hay hạn chế việc tiếp tục như vậy)
- (ii) Án lệ có liên quan đến HĐTT Khiếm khuyết

⁸ Stephen M Schwebel, The Validity of an Arbitral Award Rendered by a Truncated Tribunal, 1995 Asia Pacific Law Review 4(2), p. 2

⁹ Việc yêu cầu Tòa án hoặc cơ quan có thẩm quyền ra quyết định căn cứ theo Điều 6 của Luật Mẫu UNCITRAL (Tòa án hoặc cơ quan có thẩm quyền khác có chức năng hỗ trợ giám sát trọng tài).

¹⁰ UNCITRAL Secretariat, Recommendations to assist arbitral institutions and other interested bodies with regard to arbitration under the UNCITRAL Arbitration Rules (2010)

¹¹ UNCITRAL Secretariat, Recommendations to assist arbitral institutions and other interested bodies with regard to arbitration under the UNCITRAL Arbitration Rules (2010), trang 21-22

Có thể thấy, tinh thần Luật Mẫu UNCITRAL công nhận việc HĐTT Khiếm khuyết có thể tiếp tục điều hành tổ tụng trọng tài, thậm chí là ban hành một phán quyết trọng tài có hiệu lực, miễn là quy định pháp luật có liên quan cho phép và không tước đi quyền bổ nhiệm của một bên trong tranh chấp. Luật Mẫu UNCITRAL khuyến khích nguyên tắc tính hiệu quả (expediency) và tính bất biến của HĐTT (immutability of the Tribunal).¹² Theo đó, việc xử lý HĐTT Khiếm khuyết trong thời gian ngắn sẽ giảm thiểu cơ hội một bên sử dụng chiến thuật trì hoãn.

(a) Vụ kiện *Himpurna California Energy Ltd* kiện *Cộng hòa Indonesia* (2000)

Trong vụ kiện trọng tài ad hoc *Himpurna California Energy Ltd* kiện *Cộng hòa Indonesia* (2000), hai trọng tài viên đã nhanh chóng bác bỏ ý kiến phản đối việc họ tiếp tục xử lý vụ việc với tư cách là một hội đồng bị rút gọn, căn cứ vào các án lệ hiện có, và kết luận rằng: “*Trọng lượng của các nguồn thẩm quyền quốc tế có uy tín khẳng định rõ ràng một hội đồng trọng tài không chỉ có quyền mà còn có nghĩa vụ tiếp tục tiến trình tố tụng khi, một thành viên, không có lý do chính đáng, không thực hiện nghĩa vụ, hoặc rút lui, hoặc – dù không áp dụng trong trường hợp này – tuyên bố từ chức.*”¹³ Liên quan đến quan điểm của hội đồng trọng tài trong vụ *Himpurna* được trích dẫn ở trên, Thẩm phán Stephen Schwebel cũng kết luận rằng: “*Mặc dù các án lệ không đồng nhất và giới học giả có ý kiến chia rẽ, nhưng phần lớn thẩm quyền pháp lý quốc tế – trong đó có sự ủng hộ của Tòa án Công lý Quốc tế (ICJ) – rõ ràng nghiêng về quan điểm rằng một hội đồng trọng tài quốc tế mà một trọng tài viên đã rút lui vẫn có thẩm quyền tiếp tục tố tụng và ban hành một phán quyết hợp lệ.*”¹⁴

(b) Vụ kiện *Ivan Milutinovic PIM v. Deutsche Babcock AG* (ICC Case No. 5017, 1987)

Vụ kiện *Ivan Milutinovic PIM* kiện *Deutsche Babcock AG* phát sinh từ hợp đồng xây dựng nhà máy điện tại Libya giữa hai công ty thuộc liên danh, được giải quyết theo Quy tắc Trọng tài ICC và pháp luật tố tụng của Bang Zurich, Thụy Sĩ. HĐTT tài có ba thành viên, gồm: Chủ tịch (Prof. Bucher), và hai trọng tài viên (Prof. Jovanovic & Prof. Böckstiegel).

Trong quá trình tố tụng, một trọng tài viên do nguyên đơn chỉ định đã đơn phương từ chức sau khi không đồng tình với quyết định của hội đồng, khiến nguyên đơn yêu cầu thay thế cả hai trọng tài còn lại – yêu cầu bị ICC bác bỏ. Hai trọng tài còn lại tiếp tục tố tụng và ban hành phán quyết mà không có chữ ký của người đã rút lui.

¹² A F M Maniruzzaman, The authority of a truncated arbitral tribunal – straight path or puzzle?, 2012 *Amicus Curiae Journal of the Society for Advance Legal Studies* 90, p. 22.

¹³ *Final award of October 16, 1999 in ad hoc arbitration Himpurna California Energy Ltd v Republic of Indonesia*, XXV YBCA 186 (2000), 194

¹⁴ S. Schwebel, *Justice in International Law: Further Selected Writings*, Cambridge University Press, 2011, tr. 206

Hội đồng trọng tài lập luận rằng việc rút lui là không chính đáng, nên phán quyết hai người vẫn hợp lệ theo chZPO §254 – vốn cho phép quyết định theo đa số. Tuy nhiên, chuỗi tố tụng tại các cấp tòa Thụy Sĩ cho thấy quan điểm không thống nhất.

- Tòa án Hành chính Zurich (Administrative Commission of the Supreme Court of the Canton of Zurich): Bác đơn khiếu nại của Milutinovic, cho rằng việc tiếp tục tố tụng với 2 trọng tài là hợp lý.
- Tòa Kháng nghị Zurich (Court of Cassation of the Canton of Zurich): Hủy quyết định trên, lập luận rằng việc thiếu một trọng tài viên là vi phạm nguyên tắc bình đẳng giữa các bên.
- Tòa án Liên bang Thụy Sĩ: Quyết định cuối cùng - Hủy phán quyết trọng tài vì vi phạm quyền được xét xử bởi một HĐTT hợp lệ. Đây là nguyên tắc thủ tục cơ bản không thể bỏ qua, dù trọng tài vắng mặt đã được mời tham gia. Tòa cũng nhấn mạnh rằng nếu các bên muốn cho phép hội đồng hai người tiếp tục thì phải quy định rõ trong thỏa thuận trọng tài.

Đồng thời, cũng có nghiên cứu chỉ ra rằng, tòa án các quốc gia như Thụy Sĩ, Pháp, Nga, Trung Quốc, Hoa Kỳ đã từ chối công nhận phán quyết ban hành bởi HĐTT Khiếm khuyết – bất kể lý do trọng tài viên vắng mặt hay không thực hiện nghĩa vụ do cố ý phá hoại tố tụng, ... bởi việc thành lập HĐTT không đúng như thỏa thuận ban đầu sẽ vi phạm nguyên tắc thành lập HĐTT, thỏa thuận của các bên theo Điều V.1.d của Công ước New York 1958.¹⁵

4. So sánh Quy tắc Trọng tài của UNCITRAL, SIAC, HKIAC và VIAC

UNCITRAL Rules 2021	SIAC Rules 2025	HKIAC Rules 2024 (2024 Administered Arbitration Rules)	VIAC Rules	Nhận xét
Thay thế Trọng tài viên <i>Điều 14 I.</i> Theo quy định tại khoản 2 dưới đây, trong mọi trường hợp khi một trọng tài viên cần được thay	30. Thay thế trọng tài viên 30.1 Trừ khi các Quy tắc này có quy định khác, trong trường hợp một	Điều 12 - Thay thế trọng tài viên 12.1 Trừ các trường hợp được quy định tại các Điều 12.2, 27.13 và 28.8, nếu một	Điều 17. Thay đổi Trọng tài viên 1. Trọng tài viên phải từ chối giải quyết vụ tranh chấp, các bên có quyền yêu cầu thay đổi Trọng tài	Quy tắc VIAC khác điểm chủ yếu ở 3 điểm: (i) Không có cơ chế cho phép hội

¹⁵ A F M Maniruzzaman, The authority of a truncated arbitral tribunal – straight path or puzzle?, 2012 Amicus Curiae Journal of the Society for Advance Legal Studies 90, p. 22. Rozanna Sternad Fackel, The Truncated Tribunal Doctrine - What Authority do Truncated Tribunals Have to Proceed and Can They Render a Valid and Enforceable Award? (Master Thesis) 2019.

thể trong quá trình tố tụng trọng tài, thì một trọng tài viên thay thế sẽ được bổ nhiệm hoặc lựa chọn theo trình tự quy định tại các Điều 8 đến 11, tức là trình tự đã được áp dụng để bổ nhiệm hoặc lựa chọn trọng tài viên bị thay thế. Trình tự này vẫn sẽ được áp dụng ngay cả khi, trong quá trình bổ nhiệm trọng tài viên bị thay thế, một bên không thực hiện quyền bổ nhiệm hoặc không tham gia vào việc bổ nhiệm. 2. Nếu theo yêu cầu của một bên, cơ quan có thẩm quyền bổ nhiệm xác định rằng, xét đến các tình tiết đặc biệt của vụ việc, thì có căn cứ để một bên bị tước quyền bổ nhiệm trọng tài viên thay thế, cơ quan có thẩm quyền bổ nhiệm có thể, sau khi đã cho các bên và các trọng tài viên còn lại cơ hội trình bày ý kiến: (a) trực tiếp bổ nhiệm trọng tài viên thay thế; hoặc (b) nếu phiên họp giải quyết tranh chấp đã kết thúc, cho phép các trọng tài viên còn	trọng tài viên qua đời, mất năng lực, từ chức, rút lui, hoặc bị Tòa SIAC bãi nhiệm trong quá trình tố tụng trọng tài, thì một trọng tài viên thay thế sẽ được bổ nhiệm theo trình tự áp dụng đối với việc chỉ định và bổ nhiệm trọng tài viên bị thay thế. Trình tự này vẫn được áp dụng ngay cả khi, trong quá trình bổ nhiệm trọng tài viên đó, một bên không thực hiện quyền đề cử của mình. Thời hạn áp dụng đối với việc đề cử và bổ nhiệm trọng tài viên thay thế sẽ được tính từ ngày các bên nhận được thông báo về việc trọng tài viên đó qua đời, mất năng lực, từ chức, rút lui hoặc bị bãi nhiệm. 30.2 Trong trường hợp Hội đồng Trọng tài bao gồm ba hoặc nhiều hơn ba trọng tài viên, Tòa SIAC có thể quyết định, nếu xét thấy phù hợp và sau khi đã xem xét ý kiến của các bên và các trọng tài viên còn lại, rằng hội	trọng tài viên qua đời, bị khiêu nại thành công, bị thu hồi quyết định bổ nhiệm, bị cách chức hoặc từ chức, thì một trọng tài viên thay thế sẽ được bổ nhiệm theo quy tắc đã được áp dụng cho việc bổ nhiệm trọng tài viên bị thay thế. Những quy tắc này vẫn được áp dụng ngay cả khi, trong quá trình bổ nhiệm trọng tài viên bị thay thế, một bên đã không thực hiện quyền chỉ định hoặc không tham gia vào việc bổ nhiệm. 12.2 Nếu theo yêu cầu của một bên, Trung tâm Trọng tài Quốc tế Hồng Kông (HKIAC) xác định rằng, xét đến những tình huống đặc biệt của vụ việc, việc tước quyền chỉ định trọng tài viên thay thế của bên đó là có căn cứ, thì HKIAC có thể, sau khi đã tạo điều kiện cho các bên và các trọng tài viên còn lại trình bày ý kiến: (a) trực tiếp bổ nhiệm trọng tài viên thay thế; hoặc	viên nếu Trọng tài viên thuộc một trong các trường hợp quy định tại khoản 3 Điều 16 của Quy tắc này. 2. Đơn từ chối giải quyết vụ tranh chấp của Trọng tài viên, Đơn yêu cầu thay đổi Trọng tài viên của một bên hoặc các bên phải được gửi tới Trung tâm. Nếu Hội đồng Trọng tài chưa được thành lập, việc thay đổi Trọng tài viên do Chủ tịch Trung tâm quyết định. Nếu Hội đồng Trọng tài đã được thành lập, việc thay đổi Trọng tài viên do các thành viên còn lại của Hội đồng Trọng tài quyết định; nếu các thành viên còn lại của Hội đồng Trọng tài không quyết định được thì Chủ tịch Trung tâm quyết định. Trong các trường hợp khác, việc thay đổi Trọng tài viên do Chủ tịch Trung tâm quyết định. Trong trường hợp Hội đồng Trọng tài gồm Trọng tài viên duy nhất, việc thay đổi Trọng tài viên duy nhất do Chủ tịch Trung tâm quyết định. Quyết định của các thành viên còn lại của Hội đồng Trọng tài hoặc Chủ tịch Trung tâm về việc thay đổi Trọng tài viên có thể không nêu căn cứ ra quyết định. Quyết định này là cuối cùng.	đồng trọng tài tiếp tục tố tụng mà không bổ nhiệm trọng tài viên thay thế. → Các quy tắc như UNCITRAL, SIAC và HKIAC đều có quy định cho phép cơ quan bổ nhiệm (hoặc chính hội đồng trọng tài, trong một số trường hợp) cho phép hai trọng tài viên còn lại tiếp tục tố tụng và ban hành phán quyết nếu việc thay thế là không cần thiết, đặc biệt sau khi phiên họp giải quyết tranh chấp đã kết thúc. (ii) Không đề cập liệu có phải lặp lại hay tiếp tục quá trình tố tụng → SIAC, HKIAC và UNCITRAL đều quy định rõ hội đồng có thể xem xét có cần lập lại phiên
--	---	---	--	--

lại tiếp tục tố tụng và đưa ra bất kỳ quyết định hoặc phán quyết nào. Lập lại phiên họp giải quyết tranh chấp trong trường hợp thay thế trọng tài viên <i>Điều 15</i> Nếu một trọng tài viên bị thay thế, tố tụng sẽ được tiếp tục tại giai đoạn mà trọng tài viên bị thay thế đã chấm dứt việc thực hiện nhiệm vụ, trừ khi hội đồng trọng tài quyết định khác.	đồng còn lại có thể tiếp tục tố tụng mà không cần bổ nhiệm trọng tài viên thay thế theo Quy tắc 30.1. 30.3 Nếu một trọng tài viên được thay thế theo các Quy tắc này, hội đồng trọng tài sẽ quyết định, sau khi xem xét ý kiến của các bên, liệu có cần lập lại các phiên họp giải quyết tranh chấp trước đó hay không. Trừ khi hội đồng quyết định khác sau khi tham khảo ý kiến các bên, các phiên họp giải quyết tranh chấp trước đó chỉ liên quan đến một quyết định, phán quyết, lệnh hoặc mệnh lệnh cụ thể thì không cần được lập lại, và các quyết định, phán quyết, lệnh hoặc mệnh lệnh đó vẫn giữ nguyên hiệu lực.	(b) cho phép các trọng tài viên còn lại tiếp tục tố tụng và đưa ra bất kỳ quyết định hoặc phán quyết nào. 12.3 Nếu một trọng tài viên bị thay thế, trọng tài sẽ được tiếp tục tại giai đoạn mà trọng tài viên bị thay	3. Trường hợp các thành viên còn lại của Hội đồng Trọng tài hoặc Chủ tịch Trung tâm quyết định thay đổi Trọng tài viên thì Trọng tài viên thay thế được chọn hoặc được chỉ định theo các quy định tại Điều 12 hoặc Điều 13 của Quy tắc này. Các bên không được chọn Trọng tài viên đã bị thay đổi, Chủ tịch Trung tâm không được chỉ định Trọng tài viên đã bị thay đổi. Trường hợp các thành viên còn lại của Hội đồng Trọng tài hoặc Chủ tịch Trung tâm quyết định không thay đổi Trọng tài viên thì Trọng tài viên này phải tiếp tục giải quyết vụ tranh chấp. 4. Trung tâm hoặc Hội đồng Trọng tài có thể ấn định các chi phí phát sinh từ việc thay đổi Trọng tài viên và quyết định một bên hoặc các bên phải chịu chi phí đó. 5. Trong trường hợp Trọng tài viên chết hoặc vì sự kiện bất khả kháng hoặc trở ngại khách quan mà không thể tiếp tục tham gia giải quyết vụ tranh chấp thì việc chọn hoặc chỉ định Trọng tài viên thay thế được thực hiện theo quy định tại Điều 12 hoặc Điều 13 của Quy tắc này. 6. Sau khi tham khảo ý kiến của các bên, Hội đồng Trọng tài có thể	hợp giải quyết tranh chấp hay không. VIAC không nêu quy trình này. (iii) Không đề cập liệu có căn cứ thước quyền bổ nhiệm một bên (ví dụ trường hợp cố ý phá đám) UNCITRAL, SIAC và HKIAC đều có tình hướng Trung tâm tước quyền chỉ định trọng tài viên thay thế của một bên
---	---	---	---	--

			xem xét lại những vấn đề đã được đưa ra tại các phiên họp giải quyết vụ tranh chấp diễn ra trước đó.	
--	--	--	--	--

Như vậy, sự thiếu vắng quy định về **khả năng tiếp tục tố tụng bởi hội đồng trọng tài bị khuyết** trong quy tắc VIAC **gây bất lợi nghiêm trọng** trong các tình huống sau:

- Khi một trọng tài viên tự ý rút lui, mất tích hoặc cố tình phá hoại tố tụng.
- Khi hội đồng đã kết thúc phiên họp giải quyết tranh chấp nhưng chưa ra phán quyết, và việc bổ nhiệm người mới gây trì hoãn không cần thiết.

Hệ quả là, nếu một phán quyết được ban hành bởi 2/3 trọng tài viên trong hoàn cảnh như trên, **hiều khả năng sẽ không được công nhận và thi hành bởi tòa án Việt Nam hoặc nước ngoài**, do:

- Không đúng quy trình theo VIAC Rules,
- Không phản ánh ý chí ban đầu về “hội đồng ba người”,
- Vi phạm nguyên tắc đối xử công bằng và cân bằng đại diện.

5. Liên hệ Việt Nam

Luật Mẫu UNCITRAL một khuôn khổ lập pháp mẫu để các quốc gia nội luật hoá. Trong quá trình xây dựng, Luật Mẫu UNCITRAL tạo điều kiện không gian cho các trung tâm trọng tài hoặc các bên tranh chấp được sáng tạo và tự do thỏa thuận các vấn đề tố tụng không được quy định cụ thể trong Luật Mẫu miễn đáp ứng được các nguyên tắc cơ bản của trọng tài. Trong đó, Điều 19 Luật Mẫu UNCITRAL (*Determination of rules of procedure*) quy định các bên tự do thỏa thuận về thủ tục tố tụng, nếu không HĐTT có quyền chủ động tiến hành tố tụng theo cách hợp lý miễn là phù hợp những điều khoản bắt buộc của Luật Mẫu.

Theo đó, với quy định tại Điều 19 của Luật Mẫu UNCITRAL, các trung tâm trọng tài và các bên tranh chấp được thiết kế, lựa chọn hoặc sửa đổi quy tắc tố tụng theo nhu cầu cụ thể, miễn là không trái với các quy định bắt buộc trong Luật Mẫu (như nguyên tắc công bằng, cơ hội trình bày bình đẳng); và phù hợp với thỏa thuận giữa các bên.

Việt Nam mặc dù không là một nước chính thức theo Luật Mẫu, nhưng Việt Nam đã nội luật rất nhiều quy định tương đồng với Luật Mẫu. Tuy nhiên, LTTTM 2010 lại không có quy định tương tự như Điều 19 của Luật Mẫu, việc này khiến cho các Trung tâm trọng tài và các bên không có không gian để thỏa thuận những quy trình tố tụng khác theo tinh thần của Luật Mẫu.

Do đó, LTTTM 2010 không quy định rõ ràng về Truncated Tribunal. Điều 42.3 của LTTTM 2010 quy định “Đối với vụ tranh chấp được giải quyết tại Trung tâm trọng tài, nếu Hội đồng trọng tài chưa được thành lập, việc thay đổi Trọng tài viên do Chủ tịch Trung tâm trọng tài quyết định. Nếu Hội đồng trọng tài đã được thành lập, việc thay đổi Trọng tài viên do các thành viên còn lại của Hội đồng trọng tài quyết định. Trong trường hợp các thành viên còn lại của Hội đồng trọng tài không quyết định được hoặc nếu các Trọng tài viên hay Trọng tài viên duy nhất từ chối giải quyết tranh chấp, Chủ tịch Trung tâm trọng tài quyết định về việc thay đổi Trọng tài viên.”

Điều này đã dẫn đến những trung tâm trọng tài trong đó có VIAC không đưa vào quy định cho phép Truncated Tribunal. Vì vậy, pháp luật trọng tài Việt Nam nói chung vẫn chưa giải quyết được các câu hỏi: (i) Liệu HĐTT Khiếm khuyết có tiếp tục tiến hành tố tụng hay không?, (ii) Liệu các bên có được quyền chỉ định lại thành viên trọng tài bổ khuyết, (iii) Liệu HĐTT mới tiếp tục hay phải lập lại bước tố tụng trước đó?

5.1. Về tính hợp lệ của phán quyết do Truncated Tribunal ban hành

Việc thiếu cơ chế rõ ràng trong LTTTM 2010 và Quy tắc VIAC về việc cho phép hội đồng trọng tài tiếp tục tố tụng khi không thể (hoặc không cần thiết) thay thế trọng tài viên bị rút lui sẽ gây khó khăn lớn trong việc công nhận tính hợp lệ của phán quyết do hội đồng hai người ban hành. Điều này đặc biệt nghiêm trọng trong các trường hợp:

- Trọng tài viên rút lui giữa quá trình nghị án;
- Trọng tài viên cố tình vắng mặt để trì hoãn tố tụng;
- Không thể bổ nhiệm người thay thế trong thời gian ngắn do điều kiện khách quan.

Khi không có cơ sở pháp lý rõ ràng trong Quy tắc VIAC để hội đồng còn lại tiếp tục tố tụng, tòa án Việt Nam hoặc nước ngoài có thể cho rằng phán quyết không được ban hành bởi một hội đồng trọng tài hợp lệ như đã được các bên thỏa thuận (3 người), từ đó từ chối công nhận và thi hành phán quyết theo Điều 459.2(b) Bộ luật Tố tụng dân sự Việt Nam hoặc theo Điều V.1(d) Công ước New York 1958 (vì phạm thỏa thuận tố tụng trọng tài).

5.2. Về tính hiệu lực của các phiên họp giải quyết tranh chấp đã diễn ra trước khi thay thế

Việc Quy tắc VIAC không quy định rõ liệu hội đồng mới có thể giữ nguyên hay phải lập lại phiên họp giải quyết tranh chấp trước đó khiến các bên và hội đồng rơi vào thế lúng túng, dễ bị cáo buộc vi phạm thủ tục nếu tiếp tục ra phán quyết mà không lập lại các phiên họp giải quyết tranh chấp, hoặc gây lãng phí và trì hoãn nếu lập lại không cần thiết. LTTTM 2010 cũng chỉ đề cập vấn đề này ở mức độ chung rằng sau khi tham khảo ý kiến các bên, HĐTT mới có thể xem xét lại vấn đề được đưa ra tại phiên họp của HĐTT trước đó.

Trong khi đó, SIAC, HKIAC và UNCITRAL đều cho phép hội đồng toàn quyền quyết định có cần lập lại hay không sau khi xem xét ý kiến các bên - tạo điều kiện tối ưu để cân bằng giữa hiệu quả tố tụng và quyền tố tụng của các bên.

5.3. Về khả năng phòng ngừa hành vi không thiện chí của một bên

Khác với Quy tắc của HKIAC, UNCITRAL, SIAC, thì Quy tắc VIAC hiện không trao quyền cho Trung tâm trọng tài hoặc cơ quan chỉ định tước quyền bổ nhiệm trọng tài viên thay thế của một bên trong trường hợp bên đó có hành vi cản trở, cố tình phá hoại tố tụng (ví dụ: trì hoãn việc chỉ định người thay thế để làm tê liệt hội đồng). Điều này dẫn đến hậu quả:

- Trọng tài có thể bị đình trệ hoặc kéo dài không cần thiết;
- Không có cơ chế xử lý đối với hành vi xấu, khiến nguyên đơn/bị đơn bị thiệt hại về thời gian, chi phí và chiến lược tố tụng;
- Làm giảm tính hấp dẫn của trọng tài tại Việt Nam với tư cách là một cơ chế giải quyết tranh chấp hiệu quả.

6. Kết luận

Với những hạn chế trên, có thể thấy rằng trong khuôn khổ hiện tại, LTTTM 2010 và Quy tắc VIAC không đủ bảo vệ tính hợp lệ của phán quyết do Truncated Tribunal ban hành, cũng không đủ rõ ràng để hướng dẫn hội đồng và các bên trong trường hợp phát sinh tình huống bất thường về thành phần hội đồng. Điều này tiềm ẩn rủi ro làm kém đi tính hiệu quả, nhanh chóng của quá trình tố tụng và thậm chí các phán quyết bị bác bỏ ở giai đoạn thi hành.

Tóm lại, VIAC cần sửa đổi, bổ sung như sau:

- i. Công nhận Truncated Tribunal bằng việc bổ sung quy định về việc cho phép hội đồng hai người tiếp tục tố tụng và ra phán quyết trong trường hợp đặc biệt (ví dụ khi phiên họp giải quyết tranh chấp đã kết thúc hoặc khi bên kia cố tình trì hoãn). Như vậy, có hai tình huống chính sẽ xảy ra: thứ nhất, HĐTT hoàn tất phiên họp giải quyết tranh chấp, nhưng một TTV vì lý do bất khả kháng (ví dụ qua đời), thì cho phép Truncated Tribunal có thể ban hành phán quyết hợp lệ; thứ hai, nếu trong quá trình tố tụng, thậm chí

sắp đến phiên họp giải quyết tranh chấp, một trọng tài viên liên tục trì hoãn vô lý quá trình tổ tụng thậm chí xin rút, thì cho phép Truncated Tribunal có thể tiếp tục tổ tụng và ban hành phán quyết sau khi tham vấn các bên.

- ii. Thêm quy định rõ ràng về việc giữ nguyên hay lặp lại các phiên họp giải quyết tranh chấp trước đó, giao quyền này cho hội đồng trọng tài sau khi tham khảo ý kiến các bên. Theo đó, cần quy định rõ hệ quả của việc thay thế trọng tài viên, ví dụ sau khi HĐTT mới được thành lập, các quyết định tổ tụng trước đó (như Chỉ thị tổ tụng thứ nhất, các hướng dẫn, biên bản họp CMC, lịch biểu tổ tụng,...) có bị thay đổi, hay HĐTT mới tiếp tục tiến hành tại bước đã dừng trước đó.
- iii. Thiết lập cơ chế tước quyền bổ nhiệm trọng tài viên thay thế của một bên nếu có hành vi thiếu thiện chí hoặc cản trở tổ tụng, thậm chí không tham gia tổ tụng (ex-parte proceeding), tương tự Điều 14(2) của UNCITRAL Arbitration Rules 2021, 30.2 của SIAC Rules 2025, 12.2 của HKIAC Rules 2024. Tuy đây là một điều không còn mới mẻ với các trung tâm trọng tài quốc tế, nhưng tại Việt Nam như đã đề cập phía trên, việc LTTTM 2010 thiếu quy định tương tự Điều 19 Luật mẫu UNCTRAL sẽ là một rào cản để các trung tâm trọng tài được sáng tạo trong quy tắc của mình.